

**IZLAGANJE PROF. DR. SELME CIKOTIĆA TOKOM PROMOCIJE
KNJIGE „ALIJA IZETBEGOVIĆ U VANJSKOJ POLITICI BOSNE I
HERCEGOVINE 1990-2003“ AUTORA FIKRETA MUSLIMOVIĆA
U SARAJEVU, 26. OKTOBRA 2023. GODINE**

Promišljati i komentarisati vanjsku politiku koju je vodio Alija Izetbegović nije moguće a da se nema u vidu tajnovitost, opojnost i oporost Bosne u kojoj i za koju je živio, osebnost njega samog, kao mislioca i državnika, i danasve mudrog, angažovanog i odgovornog lidera, koji je umio svoja razmišljanja kosmičkih razmjera, kako to amb. Holbruk reče jedne dejtonske noći, svoditi na praktično provodiva rješenja mnogih naizgled nerješivih situacija, na različitim nivoima i različitim mestima.

Iz načina na koji je komunicirao sa važnim akterima svjetske politike moglo se prepoznati značenje premise da snagu i većičinu države u modernom svijetu ne opredjeljuje veličina njene teritorije, populacije, ekonomije ili neka druga kvantitativna dimenzija, već vrijednosti za koje se zalaže i stepen njene integritanosti u ukupnu arhitekturu međunarodnih odnosa.

U svom jedinstvenom načinu na koji je vodio državu i politiku, u najdramatičnijem periodu njenog trajanja i opstajanja, demonstrirao je izvanrednu sposobnost razumijevanja i izbjegavanja nedobronamjernih uticaja svjetske politike čiji cilj bio nestanak Bosne. Ne samo da je uspio osigurati opstajanje svoje Bosne, već je s trajanjem rata, sve uvjerljivije moćnicima svjetske politike pokazivao koliko duboko i dobro poznaje i uvažava značaj i **javne i tajne diplomatije, interesnih sfera** i načina njihove interakcije s ostalim mehanizmima međunarodne politike. Nije samo pokazivao razumijevanje **domena svjetske moći** (vojni, ekonomski, tehnološki i kulturološki) već je načinom vođenja vanjske politike pokazivao rijedak talenat da ih sofisticirano koristi u funkciji ostvarivanja svojih vanjskopolitičkih ciljeva.

Davno je Alija Izetbegović pokazao suštinsko razumijevanje intersnih sfera, javne i tajne diplomatije, hegemonizma i samovolje velikih sila i uticaja globalnih domena moći, s jedne i mnogih unutrašnjih vrijednosti pojedinca i države, s druge strane. U svom djelu **”Islam između istoka i zapada”**, koje je kao mladić napisao davne 1944/45. godine a objavio 30-ak godina kasnije iznio je mnoge i danas, za ovu sferu politike, relevantne spoznaje i viđenja, kako u pogledu vrijednosnih premisa, tako i u pogledu bipolarnosti islama. Vrijednost ove knjige je višestruka. Za vanjsku politiku je značajna jer potvrđuje suštinu metodologije progresivne historijske škole, koja svjetske odnose ne vidi kao zauvijek date, već kao stalno promjenjive i dinamične.

Svoje sagovornike na međunarodnom nivou nije samo uvjeravao da razumije sve noćne more **vanjske politike**, a naročito vanjske politike malih država, već ih je na, za njih neočekivan način, uvjeravao koliko i kako dinamika **unutrašnje politike** i njeni rezultati, mogu bitno uticati na vanjsku politiku države. Svojim političkim djelovanjem unutar **ratom, politikama svijeta, susjeda i unutrašnjih aktera, destruirane Bosne**, uspio je **revitalizirati** državne strukture, organizovati odbranu i život države u takvim uslovima, a svim vrijednostima i načinom borbe postići moralnu pobjedu – lokalno, regionalno i globalno. Ova moralna pobjeda se postupno pretvarala u političke trijumfe, unutrašnje i vanske, zaokružene briljantnim vojničkim pobjedama bosanske Armije na frontu.

Iako oni koji su tada, na svjetskoj sceni, odlučivali o sudbini Bosne, nisu dozvolili da potpunom vojničkom pobjedom Bosna definiše uslove i način uspostave mira, Alija Izetbegović je tokom mirovnih pregovora ostvarivao uticaj na tok pregovora i konačan sadržaj dokumenata u daleko većoj mjeri od one koji su prije rata osmislili scenario nestanka Bosne i mislili da će ga relativno brzo i lako ostvariti.

Ne može se o ovoj dimenziji njegovog načina rada uopšte, pa i vođenja vanjske politike, govoriti a da se ne naglasi njegova sugestivnost, odnosno sposobnost da svojim sveukupnim uticajem, projektovanjem svojih ličnih vrijednosti, stavova i komunikacijskih sposobnosti, često promijeni negativne stavove svojih sagovornika, uz umijeće da od oponenta pravi sagovornike i saveznike.

Ovakav Izetbegovićev uticaj nije bio prisutan samo na zvaničnike iz svijeta, s kojima je komunicirao. Njegov način ostavriavanja pozitivnog uticaja na svoje okruženje je bio bitniji unutar same Bosne, u smislu načina na koji je kreirao viziju, proizvodio nadu, jačao optimizam i time, praktično, iz naizgled bezizlaznih situacija stvarati pobjednički optimizam.

Način na koji je unutrašnju politiku pretvarao u vanjsku, u okolnostima kada se na unutrašnjem planu teško mogao postići minimum zajedničkog tla, ocjenjivan je kao posebna kombinacija mudrosti, dobrih namjera, konstruktivnosti, odgovornosti i pragmatičnosti.

Alija Izetbegović je u mnogim teškim situacijama demonstrirao šta, u suštini, znači **sposobnot slušanja sagovornika** – do nivoa da prodre znatno dublje od samog sadržaja govora koji sluša i pronikne u razloge i uzroke riječi koje se izgovaraju, u namjere zbog kojih se sve to govori.

Najznačajniji Izetbegovićevi savremenici, mislioci i diplomate, širom svijeta, su njegove vrijednosti prepoznavali bolje i od nas koji smo bili u njegovoj blizini, što potvrđuju viđenja i mišljenja samo nekih od njih;

Francuski filozof i pisac **Bernard Henry Levi** je kazao: “On je propovijedao islam tolerancije, dobrohotnosti i umjerenosti, građanski islam, a mi ga nismo slušali. On je 1992. godine preklinjao Evropu da intervenira, upozoravao Fransou Miterranda da u BiH postoje koncentracioni logori. Fransoa Miterrand to nije slušao. Mi nismo slušali Izetbegovića, a onda je poginulo 200.000 ljudi u BiH i došao rat na Kosovu, što smo mogli izbjeći da smo ga slušali. On je

bosanski De Gol. Njegov credo je bio islam, ali također i demokratija i multietičnost.”¹

I Richard Holbrooke i Paddy Ashdown su kazali ”**Da nije bilo A. izetbegovića nebi bilo ni Bosne**” . Holbrooke ga je doživljavao kao *velikog revolucionara koji je bio spreman žrtvovati se za svoj politički cilj*. Ashdown ga je vido kao ”*u istinskom smislu oca svog naroda*”. Goran Milić je, jednom prilikom, svojim stavom iznenadio mnoge u vrlo kontaminiranoj beogradskoj emisiji, kada je na pitanje ko mu je najsimpatičniji jugoslovenski lider, kazao da je to Alija Izetbegović, uz vrlo uvjerljivo objašnjenje.

Osnovni sadržaj knjige:

UVOD,

PRVI DIO – RAZMATRANJA O SVIJETU I MEĐUNARODNIM ODNOSIMA U AUTORSKIM DJELIMA ALIJE IZETBEGOVIĆA DO PREUZIMANJA ULOGE DRŽAVNIKA 1990. GODINE

DRUGI DIO – DRŽAVNIK ALIJA IZETBEGOVIĆ, LIDER VANJSKE POLITIKE BOSNE I HERCEGOVINE

TREĆI DIO – VODEĆA ULOGA PREDSEDNIKA ALIJE IZETBEGOVIĆA U PLANOVIMA ZA MIR U BOSNI I HERCEGOVINI

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

SKRAĆENICE

LIČNA IMENA IZ BIOGRAFIJE AUTORA

Autor, Fikret Muslimović, je u tekstu svoje knjige, u duhu odgovorne autorske prakse, izvršio istraživanje historijskih okolnosti, značajnog broja knjiga i

¹ <https://www.aa.com.tr/ba/arhiva/najve%C4%87i-su-o-aliji-izetbegovi%C4%87u-govorili-najliep%C5%A1e/316854> (pristup 25.10.2023.)

tekstova, izjava i intervjua samog Alije Izetbegovića, ali i mnogih drugih relevantnih autora.

Posvećenost načinu mišljenja i djelovanja Alije Izetbegovića ga je neminovno dovela ne samo do sfere vanjske politike, već i do mnoštva drugih oblasti Izetbegovićevog djelovanja – filozofije, sociologije, etike i estetike, književnosti i kulture, religije, prava i diplomatije, i drugih podrčja Izetbegovićevog stvaranja.

Tako je došao i do teksta koji je ovih dana vrlo aktuelan – Izetbegović primjećuje da panislamizam izvire iz samog srca muslimanskog naroda, te da mu nacionalizam nije imanentan. On zaključuje da **islam ne tolerira, već poznaje i priznaje** jevrejstvo i kršćanstvo. Zauzvrat, muslimani u najboljem slučaju mogu očekivati **toleranciju**, koju Izetbegović doživljava kao privremeno, neobavezujuće i, u osnovi, negativno stanje. Izetbegović konstatuje da muslimani, tokom duge historije zajedničkog trajanja sa Jevrejima, s kratkim izuzetkom Izraela, nigdje nisu živjeli pod vlašću Jevreja. S druge strane, Jevreji su tokom mnogih stoljeća, i u mnogim zemljama, živjeli u većinski muslimanskim zemljama i pod njihovom vlašću. Sva ta iskustva im nigdje nisu dali osnova i povoda da muslimanima vraćaju "milo za drago".

Iz sadržaja ove knjige se može uočiti koliko je samo Izetbegović praktično razumijevao i proživljavao interakciju politike i strategije – pregovarajući kadgod je mogao, i ratujući kadgod je morao. Objasnjavajući "**čudo bosanskog otpora**" on za Armiju Republike Bosne i Hercegovine kaže da je to *neuhvatljiva veličina i vrijednost borbe za slobodu koja se suprotstavlja konvencijama i analizama*.

Knjiga Fikreta Muslimovića na argumentovan način potvrđuje uvjerenje da je svojim ukupnim političkim djelovanjem Alija Izetbegović **nadživio** poziciju osnivača SDA i prvog predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i

Hercegovine, ratnog vrhovnog komandanta Oružanih snaga RBiH i ostvario znatno više aspekte ukupne međunarodne politike.

Razotkrivanjem političkih, ekonomskih, obavještajnih, medijskih, vidljivih i skrivenih aspekata velikodržavnih projekata susjednih zemalja na štetu Republike Bosne i Hercegovine, dao je značajan doprinos u ostvarivanju bosanskih pobjeda, na domaćem i međunarodnom planu. Među mnoštvom potvrdnih primjera valja istaći promjenu u odnosu dvije uticajne evropske države – stavovi Širaka i Blera prema Republici Bosni i Hercegovini, su se bitno razlikovali od njihovih prethodnika Miterana i Mejdžora.

Izetbegović je tvrdio da se na **minimumu bosanskog prostora dešavao maksimum svjetske politike**. Za njega je Bosna i dalje bila **moralno pitanje**. A pitanja moralnog reda su uvijek univerzalna i tiču se svakog čovjeka, odnosno, svakog aktera međunarodnih odnosa.

Izetbegovićev komentar dejtonskog mira, jednako relevantan danas, kao i prije 3 decenije, kaže da je to *”gorak mir... možda nije pravedan mir ali je pravedniji od nastavka rata... u situaciji kakva jeste, u svijetu kakav jest, bolji mir se nije mogao postići, ... to je **kolosalni kompromis**, u kojem se ništa ne može promijeniti a da se sve ne promijeni... i da ni jedna strana ne može tražiti za sebe neke pozitivne promjene a da ne prihvati i one za sebe nepovoljne”*.

Knjiga nudi i rezime Izetbegovićevog plodotvornog državničkog i stvaralačkog puta, za ove prostore neuobičajen način napuštanja ”trona” i njegov dostojanstven odlazak iz bure bosanske stvarnosti u historiju.

Hvala na vašoj cijenjenoj pažnji!